

загальнолюдських цінностей, моральних засад існування сучасного суспільства. Зазначений принцип має декілька рівнів: по-перше, за вчинення кримінального правопорушення особа підлягає примусовому впливу, а за вчинення правомірних та соціально корисних дій після вчинення злочину до особи застосовуються реабілітаційно-заохочувальні заходи; по-друге, вид та міра відповідальності повинна бути адекватною характеру вчинених діянь.

Принцип індивідуальної (особистої) відповідальності полягає в тому, що кожна фізична особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, несе відповідальність особисто, виключно за власні суспільно небезпечні діяння.

Принцип невідворотності кримінальної відповідальності знаходить втілення як в обов'язковій реакції держави в особі уповноважених органів та посадових осіб на факт вчинення кримінального правопорушення, так і невідворотності виконання правопорушником покладених на нього обов'язків.

Принцип економії кримінальних репресій полягає в необхідності дотримання вимог щодо застосування кримінально-правових заходів в обсязі, який є необхідним та достатнім з урахуванням характеру вчиненого кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила.

Представляється, що нормативне закріплення і подальша реалізація зазначених принципів кримінальної відповідальності здатні забезпечити створення умов для ефективного та одночасно справедливого кримінально-правового впливу, однією, але не єдиною формою якого, є кримінальна відповідальність.

УДК 343.979

Корнякова Т. В., д.ю.н., професор,
Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара,
м. Дніпропетровськ, Україна

КРИМІНОЛОГІЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ КОРУПЦІЇ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Необхідність закріплення у національному законодавстві поняття корупції з'явилася лише у новітній період. Причиною цього стало як виникнення великої кількості нових форм корупції, прихованих щодо суспільного розуміння, проникнення корупції у всі сфери соціального життя, перетворення її у ледве не головний фактор економічної нестабільності, так і внутрішня недовіра у можливість психологічного зруйнування кордонів щодо корупції, зниження якості духовного життя більшої частини цивілізації. Більшість сучасних народів побачило у нових

законах свою останню надію на боротьбу із корупцією.

Виникнення на початку 90-х років минулого століття зацікавленості українського народу до нормативного визначення поняття корупції було стимульовано розпадом СРСР, зруйнуванням ієрархічної системи соціального рівноправ'я, зниження ефективності державного управління до критичного рівня. Ідея закріплення дефініційного поняття корупції у спеціальному законі у якості своєрідного «камертону» національної антикорупційної політики, що з'явилася у цей період, була реалізована на практиці. Згодом з'явилися такі нормативні визначення, як: адміністративний корупційний вчинок, антикорупційна політика, білокомірцева злочинність, боротьба з корупцією, хабар, хабар-підкуп, хабар-винагорода, хабар у великому розмірі, хабар у особливо-великому розмірі, хабар (отримання), хабар (надання), хабародавець, хабароотримувач, хабарництво, посередництво у хабарництві, винагорода, державне рейдерство, інспірування, проведення планових і позапланових перевірок, винесення за ініціативою рейдера постанов про порушення кримінальних справ та адміністративних правопорушень, посадова особа, зловживання владою, інформаційна корупція, корупційне правопорушення, корупційна злочинність латентна, корупційна злочинність, корумпатор, корупційний проступок адміністративний, корупційний делікт цивільно-правовий, корупційна профілактика, корупційні види, корупційні типи, корупційний злочин (основні види), корупційний злочин у формі підкупу, інші корупційні злочини які визначені у сучасному національному законодавстві.

Окремо визначено корупційні ознаки злочину, зокрема це є - безпосередньо нанесення шкоди охоронюваним законам інтересам публічної (державної) служби, у органах місцевого самоврядування, виконання функцій органів державної влади, а також не публічної служби; незаконний протиправний характер отриманих державним службовцем (або іншим публічним службовцем) переваг, пільг, послуг та інше.

Показник корупційної враженості населення (ІС) характеризується кількістю осіб, які скоїли корупційні правопорушення та були виявлені протягом визначеного часу на визначеній території. Корупційна враженість суспільства (ІСs) - показник корупційної враженості суспільства, публічної або не публічної служби, кількості службовців, виявлених через скоєння корупційних правопорушень протягом визначеного періоду на визначеній території. Корупційна враженість населення (соціуму) є інтенсивність корупційних проявів, яка характеризується відносними показниками інтенсивності скоєння актів корупції та корупційною активністю громадян у розрахунку на визначену кількість населення (як правило 100 тис. осіб).

Тема боротьби з корупцією є для України нагальною через те, що ця проблема перешкоджає нормальній діяльності органів влади, бізнесового

середовища та сфери публічних послуг. Через такі прояви майже повсюдно гальмуються реформи будь якої галузі, тобто повільно відбувається процес розвитку правового демократичного суспільства. Слід зазначити, що світовою спільнотою кожен крок української влади відслідковується і обговорюється.

Разом з тим слушно зауважити, що саме явище корупції виникло у світі з часів чіткого виділення функцій управління у суспільній та господарській діяльності. Саме через це у посадових осіб всіх часів і народів виникала можливість щодо розпорядження ресурсами і прийняття рішень не в інтересах суспільства, держави, правителя, а виходячи зі своїх особистих корисних інтересів. Науковці довели, що це відбувалось ще з часів формування перших класових суспільств і державотворень у стародавніх центрах цивілізації людства: Єгипті, Китаї, Індії, Месопотамії ще у другому тисячолітті до н.е., і з того часу корумповані відносини супроводжували кожную державу протягом століть. Ще Конфуцій зазначав, що «турбота і доброта є головними чеснотами. Проте, занадто буквально дотримання чеснот може стати причиною зловживань чиновників, оскільки вони, приймаючи рішення, можуть надавати переваги своїм сім'ям». В окремих країнах у певні періоди їх розвитку корупція набувала загрозливого характеру епідемії. Такими періодами історики вважають період правління в Росії імператриці Катерини та інші. Існує також точка зору щодо етнокультурного походження корупції, як збереження у традиціях різних країн звичаїв, які подібні до проявів корупції та схвально сприймаються суспільством.

Ефективна боротьба з корупцією не може здійснюватись у рамках разових та короткострокових акцій будь-якого ступеню активності та на будь-якому рівні. Це потребує довгострокових соціально-економічних, політичних та правових перетворень. Така діяльність має базуватись на поєднанні як профілактичних, так і репресивних заходів. При цьому пріоритетна роль повинна надаватись профілактичним заходам на загальносоціальному і спеціально-кримінологічному рівнях.

Слід зазначити, що сьогоденне суспільство України, особливо молодь, настільки активно переймається цією проблемою, що, безумовно, втілені заходи щодо мінімізації корупційних дій дадуть свої позитивні результати.